

ЛЯШЕНКО Р.Д.

кандидат юридичних наук, доцент кафедри правознавства
Житомирського національного агроекологічного університету

КРИТИКА ЗАКОНОДАВСТВА ЯК РІЗНОВИД ПРАВОВОЇ АРГУМЕНТАЦІЇ

Якість діючого законодавства – це основа ефективності правового регулювання у суспільстві. Не існує держави, яка б мала ідеальну систему законодавства, яке ніколи і ніким не критикувалося. Критика – постійний «супутник» законодавства, від якого значною мірою залежить ступінь його досконалості та ефективність реалізації.

На сучасному етапі розвитку суспільства критика законодавства здійснюється великою кількістю юристів, громадських організацій, політичних партій та окремих громадян безсистемно, з різних, часом прямо протилежних методологічних позицій, з випередженням або запізненням.

Фахівці різних галузей вітчизняної юридичної науки в критичному ключі піддавали аналізу як правові інститути, так і окремі законодавчі норми, і цей досвід також має бути «вивчений» у теорії держави і права. В умовах формування правової держави і проведення реформ, першочерговим

вбачається створення розгорнутої, багаторівневої системи критики законодавства.

Критика законодавства не являє собою єдиного цілісного процесу в логіко-гносеологічному та організаційно-діяльнісному напрямі. Цей феномен не має чіткого понятійно-категоріального статусу, тому методологічно важливо з загальнотеоретичних позицій дослідити це питання, оскільки його актуальність є беззаперечною.

Як зазначає П.В. Ремізов, критика законодавства - своєрідний елемент експертизи законопроектів і моніторингу законодавчих актів. Під критикою законодавства учений розуміє негативне судження індивіда, державної чи громадської організації щодо окремих нормативно-правових актів, що є результатом законної, творчо-пошукової пізнавально-оцінної аналітичної, перетворюючої розумової діяльності, яка здійснюється на основі самобутніх принципів, що виконує специфічні функції для підвищення якості нормативно-правових актів з метою забезпечення гідного життя людини [1, с. 12].

Критика законодавства - завжди не просто діалог, це суперечка, боротьба думок. Мова йде про використання при критиці законодавства не лише і не стільки емоційних суджень, скільки розумних міркувань та аргументів.

В.М. Баранов вказав на вагому роль критики законодавства у юридичній аргументації, оскільки критика законодавства є одним із важливих способів пізнання правової дійсності та невід'ємним структурним елементом юридичної аргументації, що реалізує цілий ряд функцій правового обґрунтування. Юридична аргументація нерідко включає в себе елементи критики законодавства, але не може зводитися до неї. Основним призначенням критики законодавства є спростування позиції суб'єкта законотворчості в конкретній ситуації. Критика законодавства - це спосіб заперечення, а значить, спростування неприйнятних правових ідей, юридичних конструкцій, дефініцій. Заперечуючи якийсь варіант або елемент юридичної аргументації, критика пропонує свій підхід, «описує» власну правову позицію. Для обґрунтування цієї позиції, природно, необхідна аргументація. Найчастіше критика полягає у переконанні в істинності своєї позиції і хибності альтернативних думок [2, с. 24].

Специфікою юридичної аргументації при критиці законодавства є й те, що критики, на жаль, мають можливість не враховувати різницю між думкою і знанням при висуненні своїх негативних оцінок і негативних суджень. Звичайно, ніхто не може заборонити критику, відкинути правову норму або закон без будь-якого обґрунтування. Проте, більш ефективнішим вбачається показати - якої саме інформації не вистачило суб'єкту законотворчого процесу, де і як він застосував невірні знання, в чому проявилася нелогічність використання тих чи інших знань. При такому критичному підході може бути оскаржена його аргументація, показана хибність його суджень, викликаних нестачею або спотворенням наявних знань.

Ефективність критики законодавства визначається безліччю факторів, серед яких: суб'єкт критики, форма критики, предмет критики, політико-правова та соціально-економічна ситуація у державі тощо.

На думку М.О. Трусова, ступінь значущості аргументативного компонента в критиці законодавства така, що його відсутність або слабкість може нівелювати інші фактори, що впливають на суб'єкта правотворчості [3, с.346]. Так, Президент України відмовився підписувати Закон України «Про внесення змін до Закону «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування», яким пропонувалося дозволити 55-річним жінкам до 2022 року достроково виходити на пенсію за наявності 30-річного стажу роботи та повернув до Верховної Ради. У пропозиціях Президента наголошувалося, що це наразі неможливо. Адже, щоб дозволити жінкам достроково виходити на пенсію тільки у 2015 році бюджет потребує додаткових видатків у розмірі майже 400 мільйона гривень. Така позиція Президента була піддана критиці з боку Головного науково-експертного управління Апарату Верховної Ради України та Комітету з питань соціальної політики, зайнятості та пенсійного забезпечення. Одним із аргументів було врахування витрат щодо виплати допомоги по безробіттю зазначеним у Законі категоріям жінок у разі їх звільнення у період, коли б вони могли отримувати пенсію у разі прийняття Закону. Наразі робота над цим законопроектом триває.

Отже, ефективність критики законодавства залежить від максимально переконливого впливу суб'єкта критики на компетентного суб'єкта правотворчості. Саме так досягається мета критики і вирішуються її основні завдання.

Список використаних джерел:

1. Ремизов П.В. Критика законодательства: теория, практика, техника: автореф. дис... канд. юрид. наук / Ремизов Павел Владимирович. – Н. Новгород, 2012. – 39 с.
2. Баранов В.М. Специфика юридической аргументации в процессе критики законодательства / В.М. Баранов // Юридическая техника. Ежегодник. Третьи Бабаевские чтения: Юридическая аргументация: теория, практика, техника. – Нижний Новгород. – 2013. – № 7. – Ч. 1. – С. 23–27.
3. Трусов Н.А. Роль аргументации в критике содержания права / Н.А. Трусов // Юридическая техника. Ежегодник. Третьи Бабаевские чтения: Юридическая аргументация: теория, практика, техника. – Нижний Новгород. – 2013. – № 7. – Ч. 1. – С. 342–347.